

K některým otázkám ženijního zabezpečení střetného boje

Major CSc Zbyněk Švandelík

Autor ve svém stručném pojednání rozebírá některé nejzávažnější otázky ženijního zabezpečení střetného boje. Pozornost zaměřil na zajištění pohybu, manévru ztírásky a zabezpečení přechodu pohraničních hor. Tato opatření řeší vzhledem ke třem možným variantám střetného boje.

Z rozboru podmínek a situací, při nichž dochází k střetnému sražení (boji), jež podrobně uvádí plk. Průša ve svém článku, vyplývá především to, že ke střetnému sražení (boji) může dojít z hlediska prostoru a času vždy a všude a prakticky i při boji jakéhokoliv organizačního stupně vojsk.

Platí-li tato teze pro vševojskové řešení střetného sražení (boje), platí v plné míře i v teorii ženijního zabezpečení střetného boje. Před dalším probíráním této otázky chci ještě uvést, zda je nutné a správné tak přísně diferencovat ženijní zabezpečení střetného sražení (boje) a ženijní zabezpečení střetného sražení (boje) v počátečním období války.

Vycházejí z toho, že konečným cílem ženijního zabezpečení musí být úplné zajištění plánovaného vševojskového řešení, vidíme, že hlavní úkoly ženijního zabezpečení v době případných zůstávají zachovány nejen co do obsahu, ale i co do způsobu realizování. Ze těžších (pořadí) plnění základních úkolů spočívá na jiném druhu opatření ženijního zabezpečení v jednotlivých druzích bojové činnosti.

Proti střetnému boji v průběhu války vyskytují se pochopitelně některé zvláštnosti (z hlediska ženijního je to v samém počátku především neúplnost stavu osob, materiálu a techniky, doplňovaných z národního hospodářství, ne zkušenost příslušníků ženijního vojska v plnění úkolů při skutečně bojových podmínkách, poměrně velká závislost ženijních opatření na předem zpracovaných plánech a tím obtížnější provedení náhle se vyskytovaných změn obzvláště při manévru s těžkou ženijní technikou). Tyto a jistě i další mnou neuvedené zvláštnosti ovlivňují způsob ženijního zabezpečení střetného sražení (boje). Mám však za to, že není nutné kvalifikovat tento druh ženijního zabezpečení jako zvláštní způsob ženijního řešení.

Plně zůstávají zachována základní ustanovení jak v jednotlivých disciplínách, tak i v celkové koncepci ženijního zabezpečení. Z tohoto hlediska chci proto v dalším pojednat o některých zvláštnostech, jež mohou ovlivnit a také do určité míry ovlivňují způsob ženijního řešení.

Variant, kdy může dojít ke střetnutí s protivníkem, je jistě více, ale vzhledem k vytyčené problematice článku jsem stanovil tři základní situace.

1. Vojska zaujmou podle plánu obranu organizovanou a připravenou ke krytu státní hranice s cílem zabezpečit obranu státního území (nebo jen části) a vytvořit pod-

mínky pro široký manévr druhými sledy a zálohami jak na stupni divize, tak armády. V této situaci půjde o zabezpečení střetného boje při provádění protiztečí a protí-úderů.

2. Vojska rovněž zaujmou podle plánu obranu, ale z ní přecházejí buď svazky prvního nebo druhého sledu armády do střet-

nutí využívat vlastní úderů zbraněmi hromadného ničení.

3. Konečně to může být situace, kdy hlavní síly divizí zahajují pochod do střetnutí přímo z prostorů (kam byly útvary vyvedeny před hrozcím napadením prostředky zbraní hromadného ničení) tzn., že vojska nezaujímají plánovanou obranu.

Ve všech těchto uvedených variantách spočívají hlavní úkoly ženijního zabezpečení v těchto opatřeních:

- ženijní průzkum s důrazem na zjišťování opatření nepřítele, aby byly získány podklady pro stanovení čáry rozvinutí a tím i pro upřesnění předvídaného zatarasování;
- příprava cest pro přesun vojsk na čáry rozvinutí, střetnutí a pro plánovaný manévry vojsk;
- zřizování průchodů v zátarasech jak vlastních, tak nepřítelů;
- zřizování přechodů přes překážky a objížděk při zabezpečování činnosti vojsk během boje;
- zabezpečení boků hlavního uskupení vlastních vojsk a upevnění zaujatých nebo dobytých čar a objektů zřízením zátarasů;
- ženijní opatření při ochraně proti účinkům zbraní hromadného ničení.

Provádění těchto hlavních úkolů je ovlivněno na řadě podmínek, jež vyplývají především z charakteru střetného boje a území, kde bude probíhat. Pro zdárné zabezpečení úspěchu střetného boje musí být však tato základní opatření splněna v jakékoliv situaci, ať při protizteči (protiúderu) v obranné operaci, či při střetném boji provedeném během pochodu přímo z prostorů rozmístění.

Přípravu i provedení výše uvedených úkolů ženijního zabezpečení ovlivňují především tyto činitele:

- nedostatek času pro důkladnější přípravu a organizaci,
- nutnost spoléhat se (obzvláště v počátku) pouze na vlastní síly a prostředky,
- snaha o co největší utajení zámýslu provedení střetného boje,
- častá možnost náhlých změn situace a z nich vyplývajících i změny bojové sestavy, směru hlavního úderu atp.,
- střetný boj se vede zpravidla v terénu velmi málo nebo i vůbec neupraveném (tím vzrůstá i zranitelnost zbraněmi hromadného ničení).

Stupeň ovlivnění těmito činiteli je různý při střetném boji v jednotlivých, vpředu

naznačených variantách. Z pouhého výčtu vysvítá, že velkou úlohu při správném usku-tečnění ženijního zabezpečení má předví-davost a iniciativa náčelníků a velitelů že-nijních jednotek všech stupňů a jejich bezprostřední reakce na všechny náhle se vyskytnuvší změny proti původnímu plánu.

Způsob ženijního zabezpečení střetného boje při protizteči (protiúderu) v obranné operaci byl již vícekrát prociťován a v různých obměnách rozebírán na stránkách vojenského tisku. Nebudu ho proto detailně rozebírat, zmíním se pouze o ně- kterých skutečnostech.

Jednotlivá opatření ženijního zabezpe- čení se v této situaci mohou plně opírat o výhody, jež přináší již v míru připravované válčičtí. Ať je to příprava systému zatarasení a ničení plánovaná již s ohledem na předpokládanou aktivní činnost v prů- běhu obranné operace, nebo příprava cest a čar rozvinutí jednotek provádějících protizteč (protiúder). Úlohu tu samozřejmě hraje i výhoda vlastního území a poměrný dostatek zpráv a údajů z přilehlého území nepřítel k naší státní hranici.

Důležitou podmínkou v této situaci je správné sladění požadavku zajištění aktiv- ní činnosti (tj. vlastní provedení protizteče a protiúderu) na straně jedné a zajištění maximální hodnoty obrany na straně druhé. To se projevuje především v řešení systému zatarasování a ničení obzvláště u pohranič- ních svazků. Velký význam pro zdárné provedení protizteče (protiúderu) má včas- né seznámení jednotek uskutečňujících protizteč se způsobem zatarasení v před- pokládaném prostoru jejich činnosti a s množstvím, místy a označením průchodů ve vlastních minových zátarasech, jež bu- dou zřizovat jednotky zajišťující protizteč. Vlastní činnost ženijního vojska při boji nebude mít zvláštnosti proti téže činnosti při normální obraně. Určité specifikum by bylo při přechodu pohraničních hor, za- sáhla-li by protizteč (protiúder) území ne- přítele. O této otázce se zmíním později.

Složitější situace vznikají při variantě, kdy vojska zahajují střetný boj ze zaujaté obrany podle plánu. V tomto případě bylo totiž okamžitě přistoupeno k budování obrany a ke zřizování zátarasů s důrazem

na přehrazení hlavních tankových směrů do celé hloubky nejméně prvního pásma obrany. Obdobnou činnost uskutečňují jednotky v předpolí na horských přechodech. Veškeré úsilí je tedy soustředěno na rychlé a neustálé zvyšování hodnoty obrany, pokud to situace dovoluje podle předem připravených plánů a s maximálním využitím všech předem připravených opatření. A do této horečné činnosti vojsk, zejména u pohraničních svazků, dojde rozkaz k provedení střetnutí. V tomto okamžiku je pak nutno řešit a hlavně provést nová opatření, jejichž společným znakem bude především velmi málo času k jejich provedení.

V tomto případě je třeba provést především tato ženíjní opatření:

Dosáhnout toho, aby všichni velitelé zúčastnění na plnění nového úkolu byli seznámeni se situací o vlastních ženíjních zátarasích a adjustovaných objektech v pásmu jejich činnosti, v tom i se zátarasí zřízenými jednotkami Pohraniční stráže. Vzhledem k době příprav na střetnutí, jež pravděpodobně bude spadat do realizování prací prvního pořadí, můžeme předpokládat, že rozsah zatarasování a ničení nebude tak značný (u pohraniční divize lze předpokládat hustotu zátarasů zhruba 1). Avšak na druhé straně bude zatarasování a příprava ničení uskutečněna převážně na těch směrech, které jsou důležité z hlediska rychlého pochodu vlastních vojsk jdoucích do střetnutí.

Proto bude nutno vytvořit průchody ve výbušných zátarasích, odstranit případné nástrahy a snížit stupeň bojové pohotovosti zátarasů na směrech pochodu.

Na těchto směrech vytyčit dále objížďky. I o těchto opatřeních je nutno důkladně informovat velitele jednotek a podle situace vyčlenit pro ně průvodce.

Důležitým úkolem je zabezpečení cest pro přesun na čáry rozvinutí (střetnutí) i pro manévr hlavními silami během boje, jako součást zabezpečení vysokého tempa soudobé operace. Tento úkol plní především odřady k zabezpečení pohybu, jejichž význam dnes značně vzrůstá.

V této variantě půjde zejména o to, aby byly připraveny cesty pro vyjití vojsk z obranné sestavy do pochodových proudů na čáru střetnutí (rozvinutí). Vzhledem k té skutečnosti, že svazky (útvary) prvního sledu obsadily široká obranná pásma a do střetnutí tudíž půjdou po útvarech, někdy i jednotkách, je nutno počítat s úpravou daleko většího počtu cest, než při zatařazování např. svazku druhého sledu z pro-

storu soustředění. Přitom je třeba si také uvědomit, že svazky prvního sledu budou působit často na samostatných směrech, na kterých může být dosahováno i různého tempa útoku. Bude tedy správná snaha o přípravu co největšího počtu cest. Určitá výhoda spočívá v tom, že můžeme organizovat a připravit řadu opatření již předem (podrobný technický průzkum veškeré stávající silniční sítě až ke státní hranici, zesilování únosnosti silničních objektů, příprava objížďek atp.). To ovšem nikterak nevyklučuje nutnost vytvářet hned z počátku odřady k zabezpečení pohybu na všech stupních.

Z dosud řečeného vyplývá nutnost organizovat již na stupni praporu (prvního sledu pluku) jednotku pro úpravu praporek cesty, složenou z ženistů, motostřelecké jednotky a vybavené nejnútnejší technikou a materiálem (přicházejí v úvahu především řetězové pily, trhaviny, popřípadě miny na obrněném transportéru). Je samozřejmé, že nebude možné vytvářet podobné jednotky (skupiny) u všech praporů prvního sledu. Možnost zřízení závisí pochopitelně na konkrétní situaci ženíjních podobných jednotek svazku v okamžiku přechodu do střetnutí. Hlavním úkolem těchto jednotek (skupin) je především zajištění nejnútnejší sjezdovosti cest při největším využívání objížďek. Je nutno počítat s tím, že tento úkol bude muset plnit útvar především vlastními silami a prostředky, v nejlepším případě silami a prostředky včas přidělenými (byly by to pravděpodobně jednotky plukovních ženíjních rot, které byly předloženy pro zatarasování a přípravu ničení podle plánu obranného boje). Toto opatření klade velké nároky na iniciativu a smělé řešení ženíjních náčelníků pluků a nejobtížnější bude materiálně zabezpečit jednotky pro úspěšné plnění úkolů.

Rovněž bude nutné, podle mého názoru, i na stupni pluk organizovat ihned odřad k zabezpečení pohybu v síle 1 ženíjní četa, motostřelecká četa, s potřebnou mechanizací a materiálem (zde je již možno uvažovat tankodozery i odminovací tanky a určité menší množství výbušných odtarasovacích prostředků). Těžiště činnosti těchto odřadů k zabezpečení pohybu bude spočívat za jednotkami prvního sledu.

Odřady k zabezpečení pohybu na stupni divize a komunikační skupiny armády (vybavené již těžkou ženíjní technikou) budou zabezpečovat přesuny na čáru rozví-

nutí těch bojových prostředků, jednotek a skupin, které nejsou schopny plnit tento úkol vlastními silami a prostředky a mají pro úspěšné splnění úkolu svazku (svazu) zvláštní význam (to znamená hlavně vševojskové zálohy a přesuny jednotek raketových zbraní).

V našich podmínkách bude správné, aby odřady k zabezpečení pohybu kromě vlastní přípravy cest byly schopny provádět nejen nutné odčlívání, ale musí být schopny upevňovat dobytý (dosažený) nebo ohrožený prostor, čáru nebo objekt zřizováním výbušných zářasů.

Ke snadnějšímu překonávání horských přechodů do určité míry napomáhá množství stálých přechodů a sjízdnost vedlejších cest a průseků. Podrobná znalost situace umožňuje ekonomickou organizaci odřadů k zabezpečení pohybu pro uvolňování přechodů a jejich případné odčlívání, uspěje-li je nepřítel zatarasit. Vyplývá z toho nutnost získávat detailní údaje o všech přechodech i ze strany možného nepřítele již v míru. Musí to být samozřejmou povinností každého ženijního náčelníka i náčelníka průzkumu divize. Řadu konkrétních údajů lze jistě v tomto směru získat od štábů jednotek (útvárů) Pohraniční stráže.

K tomu je třeba podotknout, že mnohdy bude výhodné využít pro přechod i více cest podružných, než se snažit přejít po stálém, nepříteli snadno zatarasitelném přechodu. Způsob využití cest pro přechod pohraničních hor musí v každém případě umožňovat manévry za pochodu z hloubky v tom smyslu, že bude možné včas a bez zábran přecházet na ty cesty, jež se uvolní za vlastního přechodu. Je nutno si uvědomit ještě tu skutečnost, že stálé přechody jsou velmi dobře stráženy a že budou předem připravenými palbami ostřelovány a dále, že množství porostu v těchto místech umožňuje velmi snadné zakládání požárů nepřítelem.

Vzhledem ke zvláštnostem přechodu přes pohraniční hory bude nutné vytvořit také rokádní cesty, a to oboustranné přechody, hlavně pro lepší zajištění manévru proudů z jedné osy na druhou.

Vážným opatřením, na jehož důsledném uskutečnění závisí hladký přechod všech jednotek, je pevné spojení regulační služby s veliteli proudů. Stojí rovněž za úvahu, nebylo-li by účelné zřizovat v některých případech i kontrolní propouštěcí místo.

Z hlediska armádních opatření bude také nutno pro tuto fázi střetného boje

přisunout ke státní hranici komunikační skupiny armády a dílenské prostředky, které umístít na hlavních směrech pochodu.

Z dosud řečeného k otázce přechodu pohraničních hor vyplývá podle měho názoru ta skutečnost, že tuto situaci musíme řešit obdobným způsobem jako násilný přechod široké vodní překážky, neboť zde působí mnoho společných činitelů.

Budou-li vytvořeny přechody přes státní hranici, je nutno organizovat budto jejich udržování pro přechod záloh a druhých sledů nebo jejich předání do péče staršímu náčelníkovi. Jako průvodců i jako strážných jednotek lze v tomto případě využít jednotek Pohraniční stráže.

Dalším důležitým prvkem zabezpečení střetného boje je organizování manévru zářasů především vytvářením pohyblivých odřadů zatarasovacích. Úsilí ženijních náčelníků musí směřovat k tomu, aby pohyblivé odřady zatarasovací byly začleněny pokud možno do čel pochodových proudů prvních sledů, aby tak mohly manévrem zářasů zajistit čáru rozvinutí, omezovat pohyb nepřátelských uskupení a účastnit se aktivně jejich obklíčování a zabráňovat nepřátelským jednotkám v odchodu na obranné čáry v hloubce nepřátelského území.

V některých případech bude i nutné snažit se silné pohyblivé odřady zatarasovací, zesílené bojovým zajištěním, předstoupit před proudy prvních sledů k včasnému zajištění vhodných čar rozvinutí nebo postavení.

Na stupni pluk se pohyblivé odřady zatarasovací neorganizují, ale mechanické prostředky k zaminování je vhodné začlenit do plukovních dělostřeleckých protitankových záloh. S ohledem na přechod pohraničních hor jeví se účelné na stupni divize a armády vytvářet i dva pohyblivé odřady zatarasovací v síle ženijní rota až prapor s třemi pokládkami u každého odřadu. Odpovídá to praktickým možnostem odřadu v průběhu jednoho dne a dalšího doplnění.

Zvláštností může být i ta skutečnost, že ve všech případech se nepodaří organizovat armádní pohyblivé odřady zatarasovací v plném rozsahu hned první den zahájení zatarasování. V tomto období bude tedy těžiště manévru zářasů spočívat na pohyblivých odřadech zatarasovacích vševojskových svazků uskutečňujících střetný boj. Vzhledem k této skutečnosti a vzhledem

k obtížnosti přechodu pohraničních hor jeví se nutné organizovat co nejdříve na stupni armáda vrtulníkový pohyblivý odřad zatarasovací. Jsem však toho názoru, že při současných možnostech vrtulníků, používaných v naší armádě, půjde především o zajištění přepravy min pomocí těchto prostředků pro pohyblivé odřady zatarasovací působící bezprostředně za prvním sledem útočné sestavy (uskupení). I když otázky součinnosti v tomto případě jsou velmi složité, jeví se ten způsob jako možné vhodné řešení pro zabezpečení činnosti aktivního ženijního prvku bojové sestavy při střetném boji. Ukazuje se dále možnost řešit tímto způsobem přepravu i ostatních prvků (nebo jejich nejdůležitějších částí) ženijních skupin nebo záloh.

Při této činnosti nabývá na významu i ničení a manévr zatarasovací v týlu nepřítele s cílem zpomalit a brzdit přesuny bližších záloh nepřítele k čáře střetnutí. Šlo by sice o akce menšího rozsahu, ale při správné volbě vhodného místa ničení či zatarasování, je i tento prostředek při střetném boji účinný.

Z hlediska ženijního vojska bude nutné plánovat, organizovat a provést manévr přepravními prostředky na stupni divize i armáda. Půjde prakticky o včasné vysunutí těchto prostředků, aby byly včas k dispozici pro zabezpečení přechodu řek. Důležitý je dohovor s orgány silničního vojska náčelníka týlu armády v otázce zajištění přechodu přes vodní toky na vlastním území pro pohyb druhých sledů, záloh a týlu armády s ohledem na včasné odebrání armádních přepravních prostředků z tohoto prostoru.

Podle situace je také nutné pokračovat částí sil i v zatarasování a přípravě ničení na pravděpodobných směrech útoku nepřítele, pokud nejsou totožné se směry vlastní aktivní činnosti.

Při situaci, kdy vojska nastupují do střetného boje přímo z prostorů (do kterých byly útvary vyvedeny před napadením prostředky zbraní hromadného ničení), půjde především o to, aby ženijní jednotky a útvary byly včas vyrozuměny o nových úkolech. Hlavní úsilí ženijních náčelníků bude spočívat v organizaci silných odřadů k zabezpečení pohybu, vybavených i pro zamínování a pohyblivých odřadů zatarasovacích. I v tomto případě musí být tyto odřady začleněny do čela přesunujících se útvarů divize.

Velký význam při této variantě má zabezpečení vyvedení vojsk z podúderu atomových zbraní nepřítele, obzvláště úprava cest. Vzhledem k možnosti rozptýlení vojsk až na stupeň rota, je nutné připravovat cesty s důrazem na prapor a pluk. To ovšem znamená podstatné zvětšení objemu těchto prací, což vojska v tomto období nejsou zatím schopna splnit. Je proto nutno v daleko větší míře připravovat tyto cesty předem — v míru. Dnes nestačí jenom dokonale zpracované a vyhodnocené výsledky průzkumu cest pro vyvedení vojsk, nýbrž bude nutno především provést zvýšení únosnosti silničních objektů na plánovaných cestách a připravení objížďek snadno zranitelných (zatarasitelných) míst. Při samé volbě cest je samozřejmě nutné brát v úvahu i jejich ochranné vlastnosti z hlediska maskování a ochrany proti zbraním hromadného ničení.

V této variantě může dojít i k tomu, že posilové ženijní útvary předurčené pro svazky prvního sledu nestačí provést svůj přesun a začlenění do bojové sestavy divize. Mám za to, že v tomto případě je správné vytvořit z těchto útvarů armádní pohyblivé odřady zatarasovací, které by postupovaly za „svými“ svazky a podle vývinu situace by těmto divizím byly přiděleny (v průběhu vedení střetného boje při upevňování dobytých čar, při přechodu do obrany atp.).

Ostatní opatření jsou obdobná jako při variantě střetného boje prováděné vojsky ze zaujaté obrany. Určitou výhodou pro vojska je to, že na vlastním území bude minimální rozsah zatarasování a ničení. Tato skutečnost nás však nutí na druhé straně k takovým opatřením, která umožní obranu státního území proti hlavním silám útočníka. To prakticky znamená, že i při současném zabezpečování střetného boje, musíme organizovat přípravu obrany na prvním a druhém pásmu obrany. Podle situace můžeme tuto obranu zesilovat dalšími obrannými pásmy v průběhu operace. Podle toho se také uskutečňuje manévr ženijní techniky pro zemní práce. Je třeba zdůraznit, že předvídací a včasné provedení ženijní opatření zabrání případnému chaotickému zaujímání obrany a že vytvoří i podmínky pro další rozhodná opatření armády.

Ženijní zabezpečení střetného boje vyžaduje od všech náčelníků a velitelů jednotek a útvarů velkou iniciativu, předvídavost a ráznost v jednání.

Těžiště činnosti ženijního vojska musí být v zajištění vysokého tempa a širokého manévru vojsk a v jejich zabezpečení manévrem zátarasy.

Snažil jsem se rozebrat některé, podle mého názoru nejhlavnější, otázky ženijního zabezpečení této složité bojové činnosti a uvést možné způsoby řešení.

Автор в своей короткой статье обсуждает некоторые самые важные вопросы инженерного обеспечения встречного боя. Он обратил внимание на обеспечение движения, маневр заграждениями, а также обеспечение перехода пограничных гор. Данные мероприятия он решает, имея в виду три возможных варианта встречного боя.
